

Landscape
& CITIZENS

landscape alliance
IRELAND

Föreningen Rädda Pyttebroområdet
Värna Ängelholms oaser

Landskapet i & kring Pyttebroområdet i Ängelholm

ÄNGELHOLMS KOMMUN
KOMMUNSTYRELSEN

2016-06-21

Dnr: KS 2016/494

Eva Salevid

2016-06-20

ÄNGEHOLMS KOMMUN
KOMMUNSTYRELSEN

2016 -06- 21

Dnr: KS 2016/494

Delrapport:

Landskapet i och kring Pyttebroområdet i Ängelholms kommun

Ett försök till landskapsvärdering utifrån

Europeiska landskapskonventionen

Hembygdsparken i Ängelholm vimlar av aktiviteter på en väldigt liten yta. Här har träden finurligt tagits i anspråk också i höjded

”En studiecirkel om vårt landskap”, har varit ett samarrangemang i ABF:s regi mellan nätverket *Landscape & Citizens* och *Föreningen Rädda Pyttebroområdet – Värna Ängelholms oaser*, som vid ett tiotal mötestillfällen 2015-16 testat att jobba med en cirkel runt Pyttebroområdet i centrala Ängelholm. Området är på cirka 2 km och ligger nära Kronoskogen, ”Sandskogen” kallad, vilket går tillbaka till de geografiska förhållanden, som ledde till att staden Ängelholm överhuvud etablerades här, och Skälderviken.

Pyttebroområdet omslingrar Rönneå som ju i sin tur omslingrar hela staden. Andra skogsområden i och i anslutning till vår cirkel, Nybroskogen, Tullakrok, Hembygdsparken, m fl, utnyttjas flitigt av ängelholmarna, inte minst p g a denna närhet till vatten. Ån i Pyttebroområdet omnämns historiskt: vid det gamla kronojägarbostället Danmark rodde för mycket länge sedan handsksömmerskan Stava Karlberg sina passagerare fram och åter över ån. Det var ofta ”badgäster” – möjligen då ett nytt begrepp – men också kvinnor och barn som köpt (inte fått!) tillstånd att plocka bränsle i Kronoskogen. Från betydligt modernare tid (1948) har vi den lilla båtplatsen, ett komplett ålandskap, där flera nya båtbyggen kommit att utföras under årens lopp och bruksbåtar lägga till eller läggas upp; idag är turen kommen till fritidsbåtarna.

I denna cirkel råder en viss balans mellan natur och kultur: förutom att jogga kan man t ex promenera på ofta små gatustråk invid kvartersform. Ett större antal svenska byggnadsstilar (plus några till!) är representerade från tidigt 1900-tal till idag, oftast rör det sig om svensk, småskalig modernistisk bebyggelse men det finns även inslag av äldre stilar och även mindre höghus, runt fem våningar.

Vid Pyttebroområdet finns Sveriges sannolikt minsta flygplatsbyggnad bevarad, ”Gläntan”, i bruk åren 1960-64 på det område norr om staden som idag är *Ängelholm-Helsingborg Airport*. I andra halvt offentliga byggnader i området kan vi följa ängelholmarnas intresse för sina barn och hur de tas omhand, liksom t ex landets försvar (Scoutstugorna, Försvarets Hus). Det här är förvisso ett ”vardagslandskap”, men där vi också, just p g a den existerande bebyggelsen i området, flyttas tillbaka till det svenska folkhemmets begynnelse. Det blev på initiativ av stadens entreprenör, G Grönvall, som staden upplät mark för de båda Idrottshallarna, varav den ena först ingick i Lindarängens flygplats (nu Bromma) i Stockholm, för att sedan återuppföras i Ängelholm 1938-39. Härinne döljer sig en intressant både nationell och lokal historia.

Pyttebroområde (över och under) är en del av kommunen där invånarna gärna aktiverar sig på olika sätt

I en av Idrottshallarna hölls en gång våldsamma politiska diskussioner, som handlade om Sverige under andra världskriget. Vi möter dessa byggnader än idag...

Den till stora delar bevarade Pyttebanan med Pyttebron formar sig kontrapunktiskt mot ån. Den är en vital påminnelse om Ängelholms bidrag till landets intensiva järnvägsbyggnads- och industrialiseringsepoker.

För juvelen i detta landskap är naturligtvis bron. Om själva "Pytte"-förleden i brons namn berättar *Ängelholms Järnvägsmuseum* en rolig historia i sin permanenta utställning. Dess vara eller inte vara på denna plats har genom åren varit föremål för stundtals hård debatt med klara inslag av medborgardeltagande men som tolkats lite olika. Ån står bron dock intakt, precis som till invigningen av Pyttebanan *Engelholms-Klippans Järnväg* i 1900-talets början. Och inväntar nu sin väl förtjänta renovering. Om denna utförs korrekt kan bron stå i 100 år till, för fundamenten anses väl bevarade och är vackra prov på svensk stenhuggarkonst, i sig värt att både bevara och begrunda. Den för områdets bevarande aktiva *Föreningen Rädda Pyttebroområdet – Värna Ängelholms oaser*

rensas från trädrötter så att den dekorativa stenen åter kan bli en prydnad för staden.

« Jag tycker inte det är sakligt att påstå att kanotklubben är i behov av omvårdnad »

Per Wiik, *En StudieCirkel om vårt Landskap, 2016*

Städer bygger ju broar och dessa påverkar inte sällan varandra; man kan rentav säga att broarna blinkar mot varandra och att det är genom dessa stumma referenser vi utläser stadens historia. Styrkan i människors landskapsidentitet och hur denna kommer till tals spelar dock en roll. Utan att vara speciellt "nyttig" över sin nuvarande viktiga funktion som en populär bro nästan mitt i staden, så börjar nu Pyttebron även bli smått emblematiske. Ett påstående som vissa ängelholmare ändå värjer sig för: sinnebildlig för vad? För många är nog Pyttebroområdet trots allt mer än bara det vardagslandskap man rör sig i, fram och tillbaka mellan hemmet och olika aktiviteter. Idag talas det alltmer om "urbana mellanrum", ett uttryck som leder tankarna till landskap, yta. Att lära sig observera sitt landskapsområdes hus och natur och att fotografera hela livsmiljöer har vi funnit meningsfullt i vår cirkel. En av fördelarna är att man då ser husen lite

mera "utifrån", vilket motverkar hemmablindhet. En annan att oplanerade landskap av Pyttebroområdets typ just kan bli något som fler och fler intresserar sig för, miljömässigt, historiskt, demokratiskt och estetiskt. Precis som den amerikanske kulturgeografen M. Gandy säger (2013): "Detta är något vi behöver förstå bättre och också ta mer hänsyn till de politiska förhandlingarna om stadsrummets förändring. Vi behöver helt enkelt utveckla ett språk som bättre kan beskriva värdet av dessa odefinierade stadslandskap."

"Jag sköter mitt **landskap!**" var en form av varumärke i en del centraleuropeiska samhällen på 1990-talet med kommunalt stöd. Ett initiativ som ännu känns avlägset i Ängelholm – trots att den i Sverige ratificerade Europeiska landskapskonventionen har som mål att skapa större samarbete kring landskapet över gränser. Med medborgarna! Ovan två bilder från Paletten resp. Roddklubbens stuga i Pyttebroområdet

Pyttbrområdet i Ängelholm kan ses som ett idag ännu odefinierat stadslandskap. På andra håll diskuteras bruket av sådana landskap allt flitigare, t ex i Kymlingeområdet i norra Storstockholm med en färdigställd men ännu aldrig öppnad tunnelbanestation, delvis förklarad som kommunalt naturreservat sedan 2004. Häri ligger en ny bas för hållbar utveckling, ibland även nya former av medborgarrätt: riktigt spännande områden alltså!

Pyttebron med dess karakteristiska bågakonstruktion påverkades estetiskt bl a av den första Järnvägsbron (nu riven) invid Gröna Huset mot Järnvägs-gatan i slutet av 1800-talet. Den kom i sin tur att påverka utformningen av den nya gångbro, också en typ av fackverksbro, som nu tar form över ån från Hälsostaden in mot Storgatan. Broar öppnar som sagt kunskapsvärldar och binder ihop dåtid med nutid för den intresserade flanören

Är detta en typ av kunskap som ängelholmare efterfrågar idag? Både Pyttbrområdet och andra delar av Ängelholm, ja Skåne, har fått delar av sin identitet formad av geografisk-historiska omständigheter, som ännu kan avläsas i landskapet. Ibland är omständigheterna sådana att inte alla har lust eller intresse att påminnas – medan andra insisterar på detta slags kunskap... Var går gränserna mellan bevarande, skötsel och utveckling av ett landskap? Och vem, vad, bestämmer om dessa ting i Sverige idag? Det är väl först om sådant har chans att bli mer allmänt diskuterat, som vi kan bli fler som har chans att påverka landskapet till det bättre. Ängelholm präglas minst lika mycket av sand, blåst och bister vinterkyla, som när Kronoskogen – den "stadsgrundläggande" skogen – planterades. Men tuffa yttre omständigheter skapar samtidigt beroenden mellan medborgare och politiker som måste kunna diskuteras mera öppet. Stadens – den europeiska stadens, stor eller liten - karaktär att få vara lite okontrollerat kosmopolitisk har aldrig hamnat så mycket i centrum, som efter migrationsvågens 2015. Som landskapsarkitekten Torbjörn Andersson säger (2016): "En riktig stad utvecklas under inflytande av medborgarkultur". "En studiecirkel om vårt landskap" har visat oss att ett brett landskapsperspektiv på Pyttbrområdet och olika förslag från boende kan ge hela Ängelholm ny in-put till vad "utveckling" står för.

Minnets makt är stor. Men det gamla badhusets välkända fasad är inte längre en levande läroplansch om Ängelholms 60-talsarkitektur i original. År 2015 var byggnaden redan riven, efter en kort beslutsprocess. Till höger: I Hembygdsparken finns bl a denna Begravningsplats för hundar

På den nuvarande Järnvägsbrons plats låg tidigare en sk parabelfackverksbro som en gång inspirerat till vackra vykort från Ängelholm

« Vi har i kommunen inte tagit hänsyn till att bevara de kulturhistoriska värdena tillräckligt men borde någon gång på allvar göra detta »

Eva Thulin, En StudieCirkel om vårt Landskap, 2016

*Januari 2016:
vy över Nybron
och
Havsbadsvägen
i Ängelholms
Pyttbroområd
e. Alla foton
har tagits av
Eva Thulin,
utom ö. till vä
på sidan 4, som
har tagits av
Ove Torgny,
Ängelholms
Lokalhistoriska
förening*

